

EMBERI JOGOK ÉS VALLÁSSZABADSÁG

Az elmúlt évben szerte a világon megünne-
pelték az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatko-
zata kihirdetésének félszázados évfordulóját.
A Nyilatkozatot 1948. december 10-én tette
közzé az Egyesült Nemzetek Szövetségének
közgyűlése. Harminc cikke közt a 18. foglal-
kozik a gondolat, a lelkiismeret és a vallás
szabadságával. Jelentősége nem csak abban
van, amit a vallásnak a magánéletben és a
nyilvánosság előtti szabad gyakorlásáról
mond, hanem pontosan abban, hogy ezt szo-
rosan összefűzi a gondolat és a lelkiismeret
szabadságával. S mindez azért olyan jelentős,
mert ha megvalósul a társadalomban, akkor
olyan légkört teremthet nemzeti és nemzetközi
téren, amely tetemesen megkönnyíti a többi
szabadságjog megvalósulását.

Nos, mindebből érthető, hogy az ENSZ kü-
lön konferencián foglalkozott a Nyilatkozat 18.
cikkében foglalt alapvető témával. A konferen-
ciát *The Oslo Conference on Freedom of Religion or
Belief* címmel a múlt év augusztusában rendez-
ték a norvég fővárosban. A téma tehát nemcsak
a vallás, hanem minden egyéb, erkölcsileg elfo-
gadható meggyőződés szabadsága volt. Az angol
belief ebben az összefüggésben ugyanis nem
egyszerűen hitet jelent, hanem azt, amit a fran-
cia *conviction*, a magyar *meggyőződés* szóval fe-
jez ki.

Kétségtelen, hogy az Egyesült Nemzetek
Szövetségének megalakulását követően az
Egyetemes Nyilatkozat volt az első határozott
lépés annak érdekében, hogy megalapozzák
megbékélést és együttműködést kereső vilá-
gunk emberhez méltó nemzeti és nemzetközi
rendjét. Ám hamarosan nyilvánvalóvá vált,
hogy ahhoz, hogy a Nyilatkozatban megfo-
galmazott harminc alapvető emberi szabad-
ságjog és társadalometikai alapelv hatékony
legyen, ezeknek jogi és erkölcsi erővel egyaránt
rendelkező nemzetközi törvény formájában
is kifejezésre kell jutniuk. Ez két Egyez-
ségokmány keretében meg is történt. Az
egyik a politikai és a polgári jogok, a másik
a gazdasági, szociális és kulturális jogok tör-
vénybe iktatása. Végül is mindkét Egyez-
ségokmány — miután a szabály szerint 35 ál-
lam kormánya az elsőhöz fűzött Fakultatív

Jegyzőkönyvvel együtt elfogadta — 1976-ban
emelkedett törvényerőre. Magyar vonatko-
zásban ez a Népköztársaság Elnöki Tanácsá-
nak az 1976. évi 8. és 9. számú rendeletével
történt meg.

Ezt követően azonban hamarosan kiderült,
hogy az emberi szabadságjogok és társada-
lometikai alapelvek azzal még nem tudják
kellőképpen kifejtetni hatásukat, ha csak tör-
vények formájában kerülnek megfogalmazás-
ra. Politikai és polgári jogok elismerése, vala-
mint a tudományos munka és a gazdasági
élet globális megszervezése nem okoz akkora
gondot, mint az a különböző gondolkodás-
mód, amely más-más szemléletű kultúrkör-
ben alakult ki. A gondot valójában a népek
közti eltérő gondolkodás összehangolása
okozza, mert emiatt törekedni kell arra, hogy
a „másságot” megértsük és elfogadjuk, hogy
a másként gondolkodókkal türelmesek le-
gyünk, hogy embertársunk lelkiismereti sza-
badságát és vallási meggyőződését tisztelet-
ben tartsuk ugyanakkor, amikor a magunké-
hoz hűségesen ragaszkodunk.

Ezért vált szükségessé, hogy az ENSZ egy
újabb Nyilatkozattal egészítse ki az Egyete-
mes Nyilatkozat 18. cikkét. Ez az 1981-ben
kelt Nyilatkozat arra irányult, hogy kiküszö-
bölje az emberek közti megkülönböztetés és
a „másság” iránt megnyilvánuló türelmetlen-
ség bármiféle formáját, amennyiben az vallási
vagy más egyéb meggyőződésből ered. A
Nyilatkozat címe is ezt hirdeti: *Elimination of
all Forms of Intolerance and of Discrimination
based on Religion or Belief*.

Az is kiderül azonban, hogy nyilatkoza-
tokkal és törvényekkel aligha oldhatók meg
a fennálló társadalmi problémák. Emberi
kapcsolatok, személyes megbeszélés és esz-
meccsere nélkül mindez csak írott malaszt ma-
rad. Nos, az Oslóban megrendezett konferen-
ciának pontosan az volt a célkitűzése, hogy
ezeket az emberi kapcsolatokat létrehozza.
Az ENSZ szervezői, a norvég kormánnyal és
társadalmi szervezetekkel karöltve, össze-
gyűjtötték a világon létező összes jelentősebb
vallás és egyéb humanista meggyőződés kép-
viselőit, hogy személyes kapcsolatban közö-
sen megbeszéljék, mit tudnának tenni annak
érdekében, hogy kiküszöböljék a vallási into-
leranciát, és arra neveljék magukat és hívei-

ket, hogy tartsák tiszteletben embertársuk meggyőződését. Ami pedig a maguk meggyőződésének igazát illeti, azt ne erőszakolják rá az emberekre, hanem úgy állítsák eléjük, hogy ha igaz, akkor belső erejével hódítsa meg a lelkeket.

A konferencián a különféle vallások és humanista szervezetek 123 külföldi és 60 norvég képviselője vett részt. Viseletüknek, főleg az ázsiai résztvevők viseletének tarkasága is jellezte, hogy itt a keresztényeken és a zsidókon kívül az iszlám, a hinduizmus és a buddhizmus, sőt a sikiták és a Bahai vallás nem egy képviselője is jelen volt. A délelőtti plenáris gyűléseken egy-egy kontinens, illetőleg kultúrkör vallásainak képviselői számoltak be sajátos helyzetükről és helyi kapcsolataikról. Nyíltan felvetették főleg a közel-keleti és az ázsiai térségek vallásai közt jelentkező konfliktusokat. Délután pedig szakcsoportok vitatták meg, milyen közvetítési lehetőségek és gyakorlati megoldások nyílnak a fennálló ütközési pontok kiküszöbölésére.

Az oslói konferencián ünnepi közgyűlés emlékezett meg az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata kihirdetésének 50. évfordulójáról. Mary Robinson asszony, az Egyesült Nemzetek Szövetségében az Emberi Jogok

Ügyeinek főmegbízottja ezen a gyűlésen hangsúlyozta, mekkora jelentősége van az Egyetemes Nyilatkozat 18. cikkének: a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadsága nélkül a többi alapvető emberi jogot sem lehet kellőképpen érvényre juttatni a nemzeti és nemzetközi társadalom életében.

A konferencia elnöke Gunnar Stalsett, Oslo evangélikus püspöke, buddhista részről pedig Chung-Ok Lee, a Nemzetközi Won Buddhizmus képviselője volt. Az Apostoli Szentszéket Mons. Diarmuid Martin, a *Justitia et Pax* Pápai Tanács titkára képviselte. Előadásában kiemelte, hogy a II. Vatikáni zsinat *Dignitatis humanae* kezdetű nyilatkozata, s annak nyomán II. János Pál pápa ismételten és határozottan állást foglalt az ember személyi méltóságán alapuló lelkiismereti és vallásszabadság mellett.

Befejezésül megjegyzem, hogy magyar részről e beszámoló szerzője, norvég meghívásra az egyik szakcsoportban elhangzott előadásában elmondta, hogy a demokrácia beköszöntésével a magyar állam is érvényesíti az emberi jogokat, köztük a lelkiismereti és a vallásszabadság jogát.

BÉKÉS GELLÉRT